

Šedý svět

Operace katarakty

Šedý zákal (katarakta) se většinou pokládá za doprovodný příznak stárnutí. Postižení jednoho nebo obou očí zprvu není vidět, bílé zabarvení zornice je patrné až v poslední fázi nemoci.

Onemocnění oka, přesněji oční čočky, se projevuje různým stupněm jejího zakalení; s postupnou ztrátou průhlednosti čočky ubývá jasnost a zřetelnost toho, co postižený vidí. O skutečných příčinách vzniku katarakty se mnoho neví, onemocnění se zpravidla přisuzuje stárnutí organismu. Výjimečně se vyskytuje katarakta vrozená, která bývá důsledkem infekce matky, například zarděnkami, v rané fázi gravidity. Více se objevuje u dětí s Downovým syndromem, ale také u špatně kompenzovaných diabetiků. Jednou z příčin nemoci může být i dlouhodobé užívání kortikoidů nebo vliv některého typu záření. Zakalování čočky obvykle postupuje hodně pomalu a dlouho postihuje jen její okrajové části, takže si člověk nemoc většinou neuvědomuje. Prvním viditelnějším příznakem je ztráta zrakové ostrosti, krátkozrakost, narušené vnímání barev (potlačení modrých a zdůraznění červených odstínů) a horší vidění v noci, které může hodně komplikovat život „nočním“ řidičům.

Léčba? Jedině operace

Pokud by si stále ještě někdo myslel, že je možné šedý zákal vyléčit kapkami nebo tabletami, byl by na omylu. Do úvahy dnes přichází „pouze“ poměrně snadný mikrochirurgický zákrok, jímž se zakalená čočka odstraní a nahradí čočkou implantovanou přímo do oka. Operace katarakty je možná ve kterémkoli věku. Předchází jí předoperační vyšetření, pacientovi vše vysvětlí operátor nebo sestřička. Zákrok se provádí v místní, jen výjimečně v celkové anestezii a není třeba se jej bát, neboli. Lékaři používají jemné a přesné nástroje a pracují s mikroskopem. Oko se znecitliví tzv. topickou anestezii, tedy s pomocí anestetických kapek směřujících na rohovku a spojivku.

K nejkvalitnějším operátorům šedého zákalu u nás patří **MUDr. Petr Novák**, nositel ceny Zlatá čočka, který úspěšně uskutečnil více než 15 tisíc operací katarakty. Je spoluzakladatelem pražského Refrakčního centra a vedoucím lékařem očního oddělení Nemocnice Na Homolce. Položili jsme mu několik otázek:

Operační metody šedého zákalu pravděpodobně během let doznaly značného zlepšení. Jaký je v současnosti nejmodernější a zároveň nejšetrnější postup?

Skutečně, chirurgie katarakty zaznamenala za posledních 20 let bouřlivý vývoj. Původně se zkalená čočka odstraňovala z oka bez náhrady, což znamenalo, že i po úspěšném provedení operace byl pacient odsouzen k nošení silných brýlí (zhruba v hodnotě +10 až +15 dioptrií). Pak i u nás přišly do běžné praxe nitrooční implantáty, které zajistily odložení těchto brýlí. Operační technika se dále vyvíjela tak, že čočka byla odstraněna z oka mechanicky – velkým řezem, který bylo třeba sešít. Její obal se však zachoval. Již přibližně 20 let se jako metoda volby operace katarakty používá takzvaná ultrasonická fakoemulzifikace. Vlastní materiál zkalené čočky je destruován ultrazvukovými rázovými vlnami a neustále vyplachován a odsáván. Z původní čočky je pak zachován jen její obal – pouzdro, do kterého je vložena nitrooční čočka. Podstatný je fakt, že celá operace, včetně implantace čočky, je prováděna vstupním otvorem o velikosti 2 až 2,5 milimetru. Taková rána se pak nemusí ani šít. Následuje rychlá rehabilitace a prakticky okamžité zlepšení vidění. I umělá čočka prošla stejně bouřlivým vývojem jako samotná chirurgická metoda. Nejprve byla vyráběna

z polymethylmetakrylátu – tedy z plexiskla. Tento materiál má vynikající optické vlastnosti a především je biokompatibilní, což znamená, že tělu prakticky nevadí. Původní modely se vkládaly před duhovku nebo přímo do zornice, přestože přirozené místo čočky je za duhovkou. Zdokonalení operačních technik a zachování pouzdra čočky umožnilo vytvoření modelů pro implantaci na správné místo. Měnil se i materiál. Využití našel silikon, používaný i u jiných tělních implantátů, a posledním zdokonalením je používání hydrofilních a hydrofobních akrylátů. Všechny uvedené materiály mají jednu společnou vlastnost: jsou měkké a tvarovatelné. Implantát je tak možné deformovat při vsouvání do oka, ale na místě se opět vrátí do dokonalého původního tvaru. Čočku o průměru 6 milimetrů jsme tak schopni naimplantovat i otvorem 2 milimetry širokým (lépe řečeno úzkým), samozřejmě opět bez nutnosti šití.

Poslední pozitivní změna logicky vyplývá z předchozích informací. Z původní, třeba až měsíční hospitalizace a nutného dlouhodobého klidového režimu jsme se dostali

Inzerce 101014370

Pane doktore, na oči lutein?

Vyberte si ten
nejvhodnější!

Cena cca 90 Kč
Balení 60 tablet
Bez konzervantů

Žádejte v lékárnách

Naturvita, a.s., tel./fax: 577 981 046, www.naturvita.cz

Doplňek stravy nenahrazuje léčivo

BETAVID + LUTEIN

s vyšší dávkou luteinu 15 mg v jedné tabletě

Určen především lidem:

- přetěžujícím svůj zrak při dlouhodobé práci s počítačem
- při řízení automobilů
- při častém sledování televize

Tablety obsahují **přírodní betakaroten, extrakt z borůvek a hroznů**

Objednávat můžete také on-line na www.lekarna.cz
nebo telefonicky **na bezplatné lince: 844 10 11 11**

Já a moje zdraví

k možnosti operovat ambulantně. Po měsíci je pak pacient v podstatě bez jakýchkoli omezení v běžném životě.

Existují pro tento typ operace nějaké kontraindikace?

Operace je natolik šetrná, že kontraindikace prakticky neexistuje. Naopak, na sál dnes přicházejí pacienti, kteří by v minulosti operování vůbec být nemohli. Kontraindikací může být jen celkově špatný zdravotní stav pacienta nebo stav oka, kde je již před operací jasné, že porucha vidění je jinde než na čočce a že operace nemá šanci na úspěch.

Může se katarakta po operaci objevit znovu? Je možná prevence jejího opakovaného vzniku?

Existuje fenomén nazývaný druhotný šedý zákal neboli sekundární katarakta. Během operace se do předního obalu čočky vytvoří otvor, přes který se odstraní její obsah, ale zbytek pouzdra se zachovává jako opora pro čočku umělou. Časem se pouzdro začne svažovat a kalit. Je to biologický materiál a taková změna je pro něj přirozená. To může vést ke zhoršení vidění. Řešením je vytvoření otvoru v zadním pouzdře pomocí laserového paprsku. Pacientům dávám příklad: Když budu mít hodně zašpiněné okno, jedna z možností jak vidět je rozbít ho. Díra ve skle se již nikdy neumaže – není tam sklo. Stejně, jen mnohem šetrnější, je to s laserem. Otvor v pouzdře se již nikdy nezkalí – není tam pouzdro.

Faktorem ovlivňujícím kalení pouzdra může být i materiál implantátu. Polymetylmakrylát a silikon rychle vedly ke zkalení pouzdra. Naopak hydrofobní akrylát je dobrou prevencí vzniku časného zkalení. Další prevencí je vytvoření otvoru v zadním pouzdře již během původní operace. To je kousek pro ty nejzkušenější chirurgy.

- Po operaci si budete podle rady lékaře aplikovat oční kapky a chránit oko (oči) před úrazem. Je možné číst, dívat se na televizi, chodit na procházky.

- Pokud mají pacienti se šedým zákalem i jiné oční onemocnění, je třeba jejich stav a možnost operace posoudit individuálně.

Čočky s ochrannými filtry

„Operace šedého zákalu je dnes nejčastěji prováděnou oční operací,“ říká **primářka Oční kliniky DuoVize v Praze MUDr. Lucie Valešová**. „Na našem pracovišti aplikujeme žluté čočky se speciálními žlutými ochrannými filtry.“ „Můžete si je představit jako do oka zabudované dokonalé sluneční brýle, které

oko chrání před všemi škodlivými složkami slunečního záření,“ dodává oční mikrochirurg z této kliniky **MUDr. Josef Hycl, CSc.** „Ochranu sítnice žlutou čočkou u nás považujeme za absolutní nutnost. Onemocnění sítnice jsou dnes nejčastější příčinou těžko

řešitelných zrakových obtíží starších pacientů. Na našem pracovišti tuto čočku implantujeme v rámci úhrady pojišťovnou, pacient nemusí nic doplácet.“

Stále hledáte brýle?

„V dnešní době nabízíme další zajímavou možnost pro pacienty s kataraktou,“ dodává paní primářka, „a to současně s operací šedého zákalu odstranit i vetchozrakost. Potřeba brýlí se pak snižuje na situace, kdy je nutné perfektní vidění – například při řízení a čtení velmi malého písma.“ Většina lidí totiž po čtyřicítce najednou začne potřebovat brýle na čtení. Tato dioptrická vada (presbyopie) je způsobena tím, že čočka uvnitř oka postupně ztrácí dostatečnou pružnost a schopnost měnit svůj tvar a tím i optickou mohutnost podle vzdálenosti pozorovaného předmětu. Člověk ztrácí schopnost zaostřit na krátkou vzdálenost. Metoda monovision je nevhodnější pro krátkozrakost do dvou dioptrií. Potom je možné jedno oko zákrokem zaostřit do dálky, tedy odstranit dioptrie, druhé ponechat zaostřené do blízka. U lidí s vyšším počtem dioptrií se koriguje jedno oko do dálky a druhé se záměrně „podkoriguje“ tak, aby umožňovalo vidění do blízka. „Když jsem před 15 lety operoval svého tehdy sedmdesátiletého otce, zvolil jsem pro něj monovision. Po celý zbytek života se obešel bez brýlí. Rád se tím chlubil ostatním, zejména těm mladším,“ vypráví MUDr. Hycl.

Nadstandard je možný

Druhou variantou léčby vetchozrakosti současně s operací šedého zákalu je implantace nitrooční multifokální čočky, metoda se také označuje jako PRELEX (presbyopic lens exchange). „Pacient po jejich implantaci do obou očí vidí bez brýlí na dálku i na blízko, a to při pohledu současně oběma očima i každým okem zvlášť,“ vysvětluje doktor Hycl. „Tato metoda je vhodná pro velmi aktivní lidi, kteří při práci často střídají pohled do blízka, na počítač a do dálky. Není však hrazena zdravotní pojišťovnou.“ Oční chirurgie má dnes velké možnosti. Pokud máte se šedým zákalem problém, poraďte se s odborníky o metodách léčby a o tom, která pro vás bude tou pravou.

Jana Hrabáková